

# En sjælden Tycho Brahe-udgave

Af Steffen Hope og Jakob Povl Holck

Tycho Brahes værdifulde kulturarv omfatter ikke kun astronomiske observationer, men også en kontekst, der i visse tilfælde peger længere tilbage, end man umiddelbart kunne forestille sig. Det gælder i vid udstrækning den førsteudgave af astronomens hovedværk *De nova stella* (1573), som er del af Karen Brahes Bibliotek og som nu findes i Roskilde Kloster. Vi har haft det privilegium i flere omgange at kunne besigtige bogen, der som noget særligt er indbundet i et håndskriftfragment fra middelalderen. Fragmentets latinske tekst er interessant for forskningen af flere årsager. Her skal nu nævnes nogle af de overvejelser, videnskabelige discipliner og lavpraktiske øvelser, der i dag kan være relevante, når man står med et sådant fragment og skal analysere det for første gang.

## Datering af et håndskrift fra middelalderen

Som man kan tænke sig, er der flere humanistiske discipliner, der er oplagte at ty til: Det gælder især palæografien (læren om gammel skrift), der drejer sig om bogstavformernes historiske udseende og datidens "retskrivning" med bl.a. brug af forkortelser. Det er faktisk i grove træk muligt at tidsfæste et stykke håndskrift fra middelalderen alene ud fra bogstavernes former, ligesom man også kan have held til at henføre en tekst til et bestemt geografisk område. Sammen med palæografien hører kodikologien (dvs. læren om *codices* – fra latin *codex*, bog, egentlig 'træstamme'). Så det første skridt i forhold til vores fragment på Tycho Brahe-udgaven i Roskilde var at få en idé om bogstavformerne og om måden prosateksten var inddelt i spalter. Denne inddeling kan – selvom teksten er ufuldstændigt overleveret – alligevel hjælpe forskeren med at få en idé om, hvor stor bogen, dvs. det oprindelige håndskrift i dets helhed, kan have været. En sproghistoriker vil kunne gå nærmere ind i sprogets opbygning, herunder morfologi og syntaks. Man kan også lede efter stavfejl og/eller sprogforandringer, der kan give fingerpeg i retning af en datering eller en oprindelsessted. Også for musikologer er fragmentet særdeles interessant, da det stammer fra en bog der blev brugt til kirkens gudstjenester i middelalderen.



Jakob Povl Holck,  
forskningsbibliotekar,  
ph.d. Syddansk Uni-  
versitetsbibliotek.



Steffen Hope, historiker  
ph.d.

Dermed kan den give et indblik i forskellige aspekter af middelalderens rituelle liv.

### **Fragmentets tekst**

Teksten, der blev fremført på en specifik dag i kirkeåret, består for det meste af tekstuddrag fra *Det Ny Testamente*, Johannes' Første Brev, der blev læst højt i løbet af gudstjenesten i såkaldte "lectiones", læsninger, foruden nogle sange og uddrag fra andre tekster. Det bibelske materiale gør også fragmentet interessant fra et bibelhistorisk ståsted, eftersom man her kan få et eksempel på, hvordan bibelske tekster blev anvendt i kirkens dagligliv, og hvordan disse tekster blev formidlet. I dette tilfælde ser man et eksempel på, at også skriverne kunne lave fejl.

### **En overspringelse**

I den ene af fragmentets læsninger har skriveren nemlig af vanvare hoppet over nogle linjer i Johannes' Første Brev (kapitel 3, vers 1-8) og dermed udeladt hele seks bibelvers efter den moderne målestok (som i tiden for fragmentets tilblivelse endnu ikke var etableret). En sådan fejl fører os helt tæt på middelalderens mennesker, der i det store hele var som os selv.

Den indledende læsning af sekvenser af tekst på Tycho Brahe-bindet kunne anvendes til en hurtig søgning på Internettet efter matchende passager. Det er heldigvis sådan, at mange tekster fra middelalder (og oldtid) for længst findes i versioner, der er gjort søgbare på nettet, særligt i specifikke databaser. Det gælder måske først og fremmest kirkens tekster, hvor traditionen har foreskrevet og stadig foreskriver, at nogle tekster/værker kopieres igen og igen.